ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 38 ՏԱՍՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Չորեքշաբթի, 4 Մարտի **1898** Չորեքշաբթի, 4 Մարտի ՏԱՍՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 38

Տարեկան՝ 10 ռուբլի, վեց ամիսը 6 ռուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ռ. 50 կ.
Թիֆլիսում ամիսը՝ 1 ռ., հատով 5 կ.
Բաժանորդ գրւում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը.

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „Норъ-Даръ"
կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar"

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը։ Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուներով։ Յայտարարութիւնների բաժինը՝ 2 կ., ռեկլամների համար՝ կրկնապատիկ

Այս մարտ ամսի 2-ին Սուխումում կնքեց իւր մահկանացուն

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԻՄԷՈՆԵԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆՑԸ։

Մարմնի տեղ հանելուն, հոգեհանգստի և թաղման համար առանձին ծանուցումն կը լինի։
(893) 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քրոնիկոն.—Լուրեր։
Մեզ գրում են։
Նաւթահանքատէրերի գրութիւնը ապագայում։
Բաթումի գործարանները և բանուորները։
Նամակ խմբագրութեան։
Ձուլու անկեալները։
Թղթակցութիւն.— Սալիան։
Քաղաքական.—Ռուսիա և Թիւրքիա։ Չինաստան։ Կրետէ։ Ֆրանսիա։
Հեռագիրներ։
Բանասիրական. — Բեկորներ։ Ազգերի կուլտուրական կեանքից։
Տեղեկատու.
Յայտարարութիւններ։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Պարսկաստանի տաճկի նեստորականների կողմից ինչպէս յայտնի է, մի պատգամաւորութիւն է գնացել Պետերբուրգ։ Այդ մասին մայրաքաղաքի թերթերի հաղորդած նորագոյն լուրերից երեւում է, որ այդ պատգամաւորութեան առաջին նպատակն է յայտնել ուր հարկն է, որ իւրենց ազգից 50 հոգի ցանկանում են ուղղափառութիւն ընդունել։ Բայցի դրանից նրանց Պետերբուրգ գնալը ինչպէս անցեալ անգամ էլ հաղորդեցինք, կապ ունի եկեղեցիների միացման խնդրի հետ։ Պատգամաւորութեան Մարոնիան արքեպիսկոպոս, Եղիա վարդապետ Սերգէյ քահանայ Բաղալով և Յակոբ Բաբախանով (դպիր). վերջինս թարգմանի դեր է կատարում։

—

Թիֆլիսի քաղաքային խորհուրդն իւր մարտի 2-ի նիստին, քաղաքագլուխ պ. Եւանգուլեանի առաջարկութեան համաձայն, որոշեց քարել քաղաքի այն փողոցները, որոնք քարուած չեն, իսկ քարուած փողոցները վերանորոգել։

—

Մայրաքաղաքի թերթերի ասելով, Կովկասում զեմստվային հաստատութիւններ մտցնելու խնդիրը կը քննուի այս տարուայ վերջը։

—

Բագւում, տեղական թերթի ասելով լուր է տարածուած, որ եղբ. Ռոթշիլդներն իւրենց նաւթարդիւնարանները վաճառում են անգլիացիների վրայ։ Նոյն անգլիացիները գնում են նաև Տէր-Ցակոբեանի նաւթարդիւնարանները և մինչև անգամ այնպիսի սպառուած արդիւնարանները, որպիսիք եղբ. Կրասիլնիկեաններինն են։

Կարելի է սպասել, աւելացնում է յիշեալ լրագիրը, որ մօտիկ ապագայում նաւթային մեր բոլոր արդիւնարանները կանցնեն օտարերկրացիների ձեռքը, որոնք, ի դէպ ասած, ոչ մի ծախք չեն խնայում այդ արդիւնարանները ձեռք բերելու համար։ Նրանց առաջարկած գներն այնքան բարձր են, որ ներկայ րոպէում աւելի շահաւէտ է արդիւնարանները վաճառելը, քան թէ շահագործելը։ Դրանով էլ բացատրւում է այն հանգամանքը, որ մեր նաւթարդիւնաբերողներն այսպիսի դիւրութեամբ իրար գլուխ են պատում իրենց արդիւնարանները ծախելու օտարերկրացիներու վրայ։

—

Ձւսով պատշաճաւոր բարձր շրջաններում պիտի քննուի քաղաքներում և գիւղերում գեղատներ պահելու համար եղած մենաշնորհը վերացնելու։ Մտադրութիւն կայ գեղատները պահելու իրաւունք տալ նաև ոչ-դեղագործներին այն պայմանով միայն, որ դեղատների կառավարիչներն անպատճառ դեղագործներ լինին։

—

Մայրաքաղաքի թերթերը հաղորդում են, որ լուսաւորութեան հանգուցեալ մինիստր գրաֆ Դելեանովի գրադարանի մեծ մասը, իւր կամքի համաձայն, նուիրուած է Պետերբուրգի համալսարանին։

—

Այս գարունը գանիական մի խումբ գիտնականներ, ռուս հնագէտների հետ միացած, մի ուղեւորութիւն են կատարելու դէպի Ղրիմ և Կովկաս, ուր նրանք 3—4 ամսուայ ընթացքում հնագիտական հետազօտութիւններ կկատարեն։

—

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը պետական խորհրդին առաջարկել է հիւանդանոցի տուրք սահմանելու Բաթումում։

—

Դաղստանի զինուորական նահանգապետը հեռագրում է, որ ձիւնի պատճառով Թեմիր-Խան-Շուրա-ի և Պետրովսկի մէջև կտրուած է պոստային հաղորդակցութիւնն առնուազը մի շաբթով։ Պոստը չի ստացւում Թեմիր-Խան-Շուրայում։ Բոլոր մթերքները խիստ թանկացել են։

—

Գանձակից մեզ գրում են, որ փետրուարի 15-ից սկսած օր չի անցնում, որ ձիւն կամ ձնախառն անձրև չգայ։ Սաստիկ ցրտերի պատճառով կոտորւում են գիւղացիների ոչխարները, գլխաւորապէս նորածին գառները։ Ներկայումս շրջակայ գիւղերու անասունների կերի կատարեալ սով է տիրում. գիւղացիք սախլում են դարմանը քաղաքից ասենել։

—

Մեզ խնդրում են հրատարակել, որ աշխարհահռչակ անգլիացի Կանոնիկոս և աստուածաբան Փարրաշի «Յիսուսի Քրիստոսի կեանքը» խորագրով աշխատութեան հայերէն թարգմանութիւնը պատրաստ է և մօտ օրերս կլյանձնուի մամուլին։ Թարգմանել է Թիֆլիսի ս. Կարապետ եկեղեցու միաբան արժ. Գաբրիէլ քահ. Տէր-Գաբրիէլեանը։

—

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

—

ՎԱՉԵԱՆ գիւղից (Ախալքալաքի գաւ.) —Մի երիտասարդ կին փետրուարի 19-ին, գարձեալ զոհ գնաց տգէտ դայեակների (մանկաբարձուհի) արհեստին։ Երիտասարդ հարսը նեղութեան մէջն է, որպէս զի ազատուի երկունքից, հրաւիրւում են գիւղական դայեակին։ Գիւղացի դայակը, ոլքան շնորհք ունի թափում է մանուկը չի ծնւում։ Դայեակի վերջին շնորհքն այն է լինում, որ մօր արգանդից չգալած, երեխան լոյս աշխարհ չընեսած, երեխայի բազուկը ամբողջովին կտրում է, որպէսզի երիտասարդ կինը ազատուի երկունքից։ Բայց դայեակի բոլոր ջանքերը իզուր է անցնում. կինը միևնոյն օրուայ գիշերը երկունքից չազատուած, հոգին աւանդում է։ Քանի՛ քանի այսպիսի զոհեր են լինում տգէտ գիւղացի դայեակների ձեռքով...

Արդեօք ժամանակը չէ՞ վերջ դնել այդ տգէտների գործողութեանը, և ունենալ մի գաւառական մանկաբարձուհի *)։

—

ՏԱՆՁԱԿԻՑ. «Նոր-Դար»-ի № 34-ում տեղից գրուած լուրի մէջ անուշադր սրբագրական մի սխալ է սպրդել. Վեհ. Հայրապետին աջահամբոյր ներկայացող անկյն Բալախանում Նաքաթեանի ազգանունը դուրս է եկել Նուբարեան։

—Փետրուարի 28-ին հոգին յանձնեցին տիկ. Մարիամ Աբրահամեանի մարմինը։ Թաւաքալեան վարդապետը պատարագի ժամանակ յիշեց, որ հանգուցեալի ամուսինը խոստացել է Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցու նորաշէն խաչկալի համար երկու պատկեր նուիրել, և առիթից օգտուելով հայր սուրբն աւելացրեց, որ Գանձակում եղել են մի քանի այդպիսի նուիրատուներ, որոնց խոստումը լոկ խոստում է մնացել. ի վերջոյ յոյս յայտնեց, որ այդպիսի դէպքեր այլ ևս տեղի չեն ունենալ։

—Քաղաքիս հաշտարար դատարանում թարգմանչի պաշտօն կատարող մի պարսիկ, զանազան զեղծումներ գործելուց յետոյ, փախել է Պարսկաստան։ Դրա գործը քննելուց յետոյ՝ արձակեցին նոյն դատարանում ծառայող միւս պաշտօնեաները (հայ)։

*) Թիֆլիսը մանկաբարձուհիներ շատ ունի, որոնք գրպանք են սպասում, բայց գիւղերից եկածներն գիւղ կը գնա՞ն միթէ...
Խմբ.

ԲԱՆԱՍԱՐԱԿԱՆ

ԲԵԿՈՐՆԵՐ

ԱԶԳԵՐԻ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

Եւրոպայում շատ լաւ հասկացել են, թէ այն, ինչ որ անհատական ուժով անկարելի է գլուխ բերել, ընկերական միացեալ ոյժով շատ դիւրութեամբ կարելի է աջողացնել։ Եւ այդ է պատճառը, որ ամեն անգամ, երբ հարկաւոր է լինում մի կարևոր մեծ գործ անել, անմիջապէս համակրողների խմբեր են կազմւում գործը գլուխ բերում։ Եւրոպական շատ երկրներում կարելի է պատահել այդպիսի ընկերութիւնների, որոնց նպատակն է փոխադարձ օգնութիւնը, այսինքն փոխանակ իրենց հարկաւոր մի գործի համար զանազան միջնորդների դիմելու, իրենք են ամենայն բան հոգում, այդ ընկերութիւնները, որ կօօպերատիւ ընկերութիւն կամ համայնական միութիւն են կոչւում առանձին զարգացում առացել են Բելգիայում։

Անցեալները հրատարակուեցաւ Լ. Բերտրանի մի հեղինակութիւնը այդպիսի ընկերութիւնների վերաբերմամբ։ Ցոյց տալու համար, թէ որքան բազմատեսակ են այդ համայնական ընկերութիւնները, յիշենք միայն այդ գրքի մի քանի գլուխների վերնագիրները, IV գլ. Ուսեղէններ մատակարարելու ընկերութիւն (ի հարկէ միայն իւր անդամներին). գլ. V արդիւնագործական ընկերութիւններ. գլ. VI վարկի ընկերութիւններ. գլ. VII առևտրական ընկերութիւններ և մթերքներ մատակարարող ընկերութիւններ. VII շինութիւններ անելու ընկերութիւններ. գլ. XI արդիւնահանելու և պահեստների ընկերութիւններ. գլ. X ապահովագրութեան ընկերութիւններ. գլ. XI երկրագործական ընկերութիւններ. գլ. XII էկոնոմատներ. XIII համայնական ընկերութիւնների դաշնակցութիւն և այլն։ Այս վերնագիրները կարդալով շփոթ է դրանց խառնել համանման ընկերութիւնների հետ, որոնք լոկ առևտրական հիմունքների վրայ են հիմնուած, մինչդեռ յիշատակուած ընկերութիւնները ի նկատի ունին միմիայն իրենց անդամներին։ Սակայն այդպիսի ընկերութիւնների մասին փոքր ի շատէ պարզ գաղափար տալու համար մենք մի քանի խօսք կասենք բելգիական «Voorit» (Առաջ) համայնական ընկերութեան մասին, որ հիմնուած է յատուկ բանուոր դասակարգի համար և անդամներն էլ միմիայն բանուորները կարող են լինել։

Այդ ընկերութեան հիմնադրողները եղել են երկու գաղթականները, նկարիչ Էմնոն վան-Բեերէնը և գիրձակ Պօյլը, որոնք իրենց բնակութիւնը հաստատելով Գենտում, առիթ են ունենում ծանօթանալու Բելգիայի յայտնի հասարակական գործիչ Էդուարդ Անսէէլէի հետ, որ նշանաւոր ճարտասան է և մեծ ազդեցութիւն ունի։ Անսէէլէն մեծ համակրութեամբ վերաբերուելով նրանց նպատակին, որ էր բանուոր դասակարգի համար մթերքներ մատակարարող համայնական ընկերութիւն հիմնել, նրանք անմիջապէս ձեռք են զարնում գործին։ Սակայն սկզբներում գործը շատ դանդաղ է առաջ գնում, ոչ որ դրամագլուխ չունէր, թէև արդէն ընկերութիւնը 150 անդամ ունէր։ Վերջապէս մանուածագործների սինդիկատը նրանց 2000 ֆրանկ փոխ է տալիս, որով և գործի սկիզբն է դրւում 1880 թուին։ Անցնում է մի երկու տարի և արդէն 1883 թուին «Vooruit»-ը զետեղուած էր մի ընդարձակ շինութեան մէջ, որ 8 տարով և տարեկան 2.850 ֆրանկով էր վարձուած, այդ շինութեան մէջ էր ընկերութեան հացագործարանը, սրճարանը, ապարանն ու պատրաստի հագուստի խանութը։ Սրճարանում ոչ մի ոգելից խմիչք չէ ծախւում բացի գարեջրից. բնականաբար ծախւող առարկաները համեմատաբար էժան էին. գարեջուրը 10 սանտիմ (4 կոպէկից պակաս), սուրճը՝ 5 սանտիմ և այլն։ Բայց սրճարանի յաճախորդները միայն շաբաթ ու կիրակի օրերն են գալիս, մէկ էլ այն օրերը, երբ որ հանդիսաւոր տօնախմբութիւն կամ ցոյց է լինում։ Սրճարանի պատերի վրայ գրուած են զանազան նշանախօսներ, որոնք պարզում են ընկերութեան նպատակը։ Այսպէս օրինակ մուտքի դրան վրայ գրուած է. «բանուորի սատմռքսը—այդ ընկերութեան խնայողական գանձարանն է։ «Ընկերութիւնը աջողութեամբ շարունակեց իւր գործունէութիւնը և անցեալ 1897 թուից սկսաւ իւր յատուկ թերթը հրատարակել «Vooruit» անունով, որի իւրաքանչիւր համարը 2 սանտիմ ($^2/_8$ կոպէկից պակաս) արժէ։ Տպարանն էլ, բնականաբար զարգացաւ և 1887 թուից սկսած արագատիպ մեքենաներով է բանում. մի մեքենան մի ժամում 3.600 օրինակ է տպում։

Ընկերութիւնը, որ սկզբում պարտք վերցրած 2000 ֆրանկով սկսաւ իւր գործունէութիւնը, կամաց-կամաց առաջ գնալով զարգացաւ և իւր գործունէութեան շրջանն էլ ընդարձակեց։ Արդէն ունեցած հաստատութիւնների վրայ աւելացրին չորս դեղատուն, որոնք քաղաքի զանազան մասերում են բացուած, որպէս զի ընկերութեան անդամները հնարաւորութիւն ունենան էժան գներով դեղ ստանալու։ Այնուհետև սկսան անշարժ կայքեր ձեռք բերել։ 1886 թուին ընկերութիւնը գնեց մի ընդարձակ շէնք, ուր «Vooruit»-ի բաժանմունքը բացուեցաւ «Vooruif № 2» անունով։ Այդ շինութեան մէջ են կօշիկի արհեստանոց, անտեսական կարասիների խանութ և մի սրճատուն։ Յաջորդ տարին գնեցին ուրիշ շէնք և հաստատեցին «Vooruit № 3», ուր տեղաւորեցին հացագործարանը և բաց արին ածխի պահեստ։ Այնուհետև ընկերութիւնը քաղաքի բոլոր բանուորական թաղերում բաց արաւ ուտելեղէնների և այլ մթերքների խանութներ, որոնց թիւն այժմ վեց է։

Ինչպէս գործի ընթացքից երեւում է, ընկերութեան դրամագլուխն էլ աճում է տարէց տարի. այնպէս որ ընկերութիւնը գնել է նաև մի երրորդ շէնք, որ աւելի ու ընդարձակ է։ Այդ տան համար և նրան կարգ ու սարքի մէջ դնելու համար 225,000 ֆրանկ է ծախսուած Այդ շէնքի մէջ զետեղուած բոլոր խանութները ունին բոլոր կատարելագործուած միջոցները՝ էլէքտրական լուսաւորութիւն, տելեֆոն, բարձրացնող մեքենայ, շարժից ոյժ և այլն։ Շինութեան ճակատը զարդարուած է Ֆուրիեի, Օուէնի, Կարլ Մաքսի և Պենի պատկերներով. կպցրած է մի այսպիսի արձանագրութիւն. «բանուորների միութիւնը—աշխարհի խաղաղութիւն է»։ Այնուհետև 1896 թուին ընկերութիւնը մի նոր շէնք էլ գնեց 75,000 ֆրանկի, որ ճակատին գրուած է՝ «Vooruit»-ի տօնական ժողովների տունը»։ «Vooruit»-ն այժմ իւր անդամներին մատակարարում է ոչ միայն հաց, այլ և կեանքի համար գործածուող բոլոր մթերքները, ի հարկէ, էժան գնով։ Զարմանալի չէ, որ ընկերութեան անդամների թիւն էլ տարէց տարի աւելանալիս լինի։ Եւ արդարև, 1887 թուին ընկերութիւնը ունեցել է 2,342 անդամ, և ծախել է 1,482,240 հաց. 1890 թուին ունեցել է 3,814 անդամ և ծախել է 2,582,—265 հաց, իսկ անցեալ տարի

ՆԱՒԹԱՀԱՆՔԱՏԷՐԵՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՊԱԳԱՅՈՒՄ

—

«Նոր-Դար»-ի 20-րդ համարում հրատարակուած «Ի՞նչ են անում» վերնագրով յօդուածն առիթ է տալիս գրելու մեր դիտողութիւնները մեր նաւթահանքատէրերի վնասակար վարմունքի մասին։ Այո, ճշմարտութիւն է, որ այսօր բոլորն էլ կասես վարակուել են և «միլիօն» չը՞ լացուցիչ խօսքի ազդեցութիւնից, բաց են թողնում ձեռքից իրենց հանքերը։ Առանց մարգարէ լինելու կասենք, որ դրա հետևանքը կորստաբեր է։ Այդ քայլը եթէ նրանք անէին 91 թուականին, երբ նաւթի պուդը ծախւում էր 1/4 կոպ. և խեղճ հանքատէրերը, բացի մուրհակից, ոչինչ չէին տեսնում, կասէինք, որ կրետիքական դրութիւնն է ստիպում նրանց այդպէս անելու. բայց այսօր ինչ ասենք, երբ սև նաւթը ծախւում է 8 1/2 կոպէկով և անսպառ աղբիւրի պէս շահում է տիրոջը։ Միթէ պժգոհ են ներկայ վիճակից և ցանկանում են մի փոր հացի համար զրկուել մի հոր հացից։ Այդ անմտածած քայլին անշուշտ չեն հետևիլ մեծ փիրմաները, ինչպէս են՝ Մանթաշեան, Կասպեան և այլ ընկերութիւններ. բայց մենք ի նկատի առնենք դրանց դրութիւնը ապագայում։ Դիցուք թէ մանր փիրմաներն անցան եւրոպացու ձեռքը և միասին մի հսկայ մարմին կազմեցին, իսկ վերոյիշեալ մեծ ընկերութիւնները մնացին անձեռնմխելի. այստեղ անշուշտ պիտի առաջանայ մրցութիւն եւրոպացու և տեղացի առևտրականների միջև արտասահմանեան շուկաներում։ Արդ՝ յայտնի է, թէ եւրոպացու ուժերի հետ համեմատած մեր ուժերը որքան աննշան են և անհաւասար։ Այդ պատճառով կամայ ակամայ մերոնք վընասներ պիտի կրեն։ Այդ երևում է եւրոպացիների գործողութեան եղանակից, որոնք ամեն բան կրկնակի գնով են առնում, ուրեմն չեն խնայել և մրցութեան մէջ իրենց շահերն առաջ տանելու։ Անգլիական ընկերութիւնը կազմուած է հարուստ կապիտալիստներից, որոնք չեն խնայում միլիօններ գործը առաջ տանելու ու լաւ հիմքերի վրայ դնելու համար։ Միթէ միևնոյն բանը չեն կարող անել և մեր հանքատէրերն ընդհանրապէս, միանալով ու կազմելով մի մարմին և գործը դնելով այնպիսի հիմքերի վրայ, որ ոչ սարսի, ոչ դողայ և ամեն մի հանքատէր ստանայ իւր բաժին օգուտը տուածին համեմատ։ Այս թող երազ չերևայ, ամեն բան կարելի է անել, միայն համերաշխութիւն և փոխադարձ հաւատ է հարկաւոր։ Այդպէս է կազմուած Վիչաու ընկերութիւնը։ Այդ ընկերութեան անդամները եւրոպական զանազան քաղաքներում հանգիստ նստած վայելում են իրենց բաժինը։ Քանի ուշ չէ՝ մերոնք էլ թող հետևեն այդ օրինակին, այլապէս երկու կողմերն էլ պիտի վնասուեն։ Փոքր հանքատէրերը ծախելով հանքերը՝ միայն մի առ ժամանակ փող կունենան, իսկ մեծերը չը ծախելով՝ մրցութեան մէջ պիտի տուժեն, այնպէս որ կըգայ ժամանակ, որ նրանք եւրոպացու գործակատարները կըդառնան։

Հայի յետին խելքով գործելու ժամանակն է։

Ա. Պետրոսեան։

Բալախանի։

ԲԱԹՈՒՄԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐԸ

—

Բաթումը ծովափնեայ քաղաք լինելով, ունի եթէ ոչ շատ լաւ, գոնէ միջակ առևտուր արտասահմանեան երկրների հետ։ Տեղւոյս գործը, եթէ չենք սխալւում, մեծ մասամբ մշակի գործ է, որովհետև քաղաքս չունի բազմաթիւ գրասենեակներ, վաճառականական առևտրական տըներ և մեծամեծ մագազիններ. այդ իսկ պատճառով էլ Բաթումը զուրկ է երիտասարդ ինտելիգենտ դասից։ Այս ամենի փոխարէն, քաղաքիցս մօտ երկու վերստ հեռաւորութեան վրայ կայ մօտ քսան գործարան որտեղ պատրաստում են սպիտակ թիթեղից արկղիկներ, որոնց մէջ նաւթ լցնելով, շոգենաւերով ուղարկում են արտասահման (ամեն մի թիթեղի արկղիկը պարունակում է իւր մէջ 46—40 ֆունտ մաքուր կերոսին)։

Նաւթագործարանների կէսը պատկանում է հայերին իսկ մնացածը — օտարազգիներին։ Այս գործարաններում միասին բանում են մօտ 6000 մշակ բանուոր և զանազան արհեստաւորներ։ Մեծութեան կողմից առաջին տեղն է բռնում հրէայ Ռոտշիլդի գործարանը։ Բոլոր գործարաններից և ոչ մինը իւր բակում չունին օթևան բանուորների համար (եղածները միմիայն գործակատարների համար են), և բոլոր բանուորները սփռուած քաղաքումն են գիշերում։ Իսկ Բաթումը այնքան էլ մեծ քաղաք չէ, հետևաբար ո՞րտեղ է ապրում այդքան բազմութիւնը։ Եթէ սրա վրայ աւելացնենք թէ քաղաքի հրապարակում և թէ նաւամատոյցներում բանող հասարակ մշակներին և զանազան կառապաններին, որոնց թիւը երկու հազարի է հասնում, կըստացուի մօտ 8000 բանուոր։ Հետաքրքրուողը, դիտելով դրանց վարած կեանքը, կատարած գործը, նիստը ու կացը, կըգայ այն եզրակացութեան, որ մինչև անգամ կեղտոտութեան կողմից հռչակուած Բագու քաղաքի բանուորների դրութիւնն այստեղի բանուորների դրութիւնից լաւ է։ Ինչո՞ւ.—որովհետև Բաթումը, չափազանց խոնաւ լինելով, ինքն ըստ ինքեան չի կարող տալ մարդուս կեանքին անհրաժեշտ առողջապահութեան այն պայմանները, որ տալիս են առհասարակ Կովկասի միւս քաղաքները։ Միւս կողմից մեր այս բանուորները, որ գրեթէ բոլորն էլ տաճկահաստանցիներ են (փակագծում նկատենք, որ Ղարաբաղցիների աւետեաց երկիրը Բագուն է իսկ տաճկահայերինը՝ Բաթումը), ապրում են Աստուած գիտէ թէ ինչ տեղերում։ Դրանց բնակարաններն են՝ ախոռատները, ներքնատները, գոմերը, իսկ ամենալաւը—տների ներքին յարկերը, որտեղ խոնաւութիւնից պատերից ջրեր են վազում։

Մեր խորհուրդն է պ.պ. գործարանատէրերին, որ իրենց սեպհական օգտի մասին մտածելուց յետոյ գէթ մի րոպէ էլ մտնեն խեղճ բանուորների դրութեան մասին։ Բագուի, Բալախանու և Սև քաղաքի գործարանատէրերը գործարանների բակում ունին առանձին շինութիւններ բանուոր դասակարգի համար. ցանկալի է, որ տեղւոյս գործարանատէրերն էլ, հետևելով բագուցիների օրինակին, շինել տային գործարանների բակում ընդարձակ սենեակներ իրենց բանուորների համար։

Գործարանատիրոջ օգուտն այդ բանում այն կըլինի, որ ա) փորձանքի ժամանակ, օրինակ հէնց հրդեհի միջոցին, որ շատ յաճախ է կրկնւում, բանուորները կարող են շուտափոյթ օգնութեան հասնել և բ) բանուորները առաւօտները որոշեալ ժամին կարող են գործի գլխին պատրաստ կանգնած լինել։ Բանուոր դասակարգին էլ այն օգուտը տուած կը լինեն, որ ա) նրանց կազատեն ամեն առաւօտ-երեկոյ ոտով քաղաք գնալ գալու նեղութիւնից և բ) որովհետև ծառայողները բոլորն էլ օրահաշուով են բանում և վարձը ստանում են իւրաքանչիւր շաբաթ երեկոյեան, ուստի բանուորները գիշերները գործարաններում մնալով չեն կարող քաղաքի գինետներում իրենց դառը քրտինքի վաստակը փչացնել արբեցողութեամբ, թղթախաղով և անառակ տեղեր յաճախելով, որից մինչև այսօր շատ շատերը փչացել են թէ բարոյապէս, թէ նիւթականապէս և թէ ֆիզիքապէս։

Ցանկալի էր իրագործուած տեսնել մեր ասածները։

Ա. Ա. Խ.

Բաթում.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Մեծ. պ. Խմբագիր

«Նոր-Դար»-ի № 36 հաղորդում էր, որպէս թէ որոշուած է Բաթումում պահել երրորդ քահանայ, տեղւոյն ժողովրդի ցանկութեամբ և թէ այդ երրորդ քահանան լինելու է արժ. Խուցեանցը։

Արդ հարկ եմ համարում յայտնել այդ առթիւ յարգելի խմբագրութեանդ և ի գիտութիւն Բաթումի ծխականների, որ այդ լուրը ճիշտ չէ։

Նորին Վեհափառութեան սրբատառ կոնդակով, որ գրուած է Բաթումի ծըխականների անունով, հաստատուած են Բաթումի մշտական քահանաներ՝ արժ. հայր Մելքեան ու հայր Մալխասեան։

Յիշածս կոնդակով պարզ ու որոշ կերպով յայտարարուած է, որ Բաթումի քահանայական խնդիրը ընդմիշտ փակուած պիտի համարել, հետևաբար երրորդ քահանայի ոչ մի խնդիր չէ եղել ու չի էլ կարող լինել։

Մեր բարի խորհուրդն է հայր Խուցեանցին, թէ միայն թանգ է նրա համար Բաթումի հայ հասարակութեան շահերը, որ հեռու պահէ իրեն ինտրիգներից, քանի որ հասարակութեան դըրամադրութիւնը 'ի նկատի ունենալով, բացարձակ կարող ենք ասել, որ այդ բոլորը ոչ մի ցանկալի հետևանք չեն կարող ունենալ։

Երեցփոխ՝ Ս. Ցարութիւնեանց

Բաթում, 1 մարտի.

ՁՈՒՁՈՒ ԱՆԿԵԱԼՆԵՐԸ

(Փէլլեթոնիստի յուշատետրից)

—

Առաջներում մի քանի հոգի մի ամանից էին ուտում. այս շատ դժուարութիւններ ունէր, որովհետև իրար նայելով շտապում էին շուտ շատ ուտել և ընկերը զրկւում էր այն վաղի կոյրի պէս։ Յետոյ ամանները բաժնեցին, բայց զանուեցան այնպիսիները, որոնք «փառնդաշի» կալթսայից աշխատում էին շատ բաժին վերցնել։ Այսպիսով հետզհետէ թէ միասին կեանքը քանդուեց և թէ գնալ գալը։ Պատմում են թէ մի «քոռ պլկօնիկ» կար Շուշում, որ շատ գնալ գալ ունէր իւր ընկերի մօտ։ Իւր տանը սա միշտ կծուի էր թէյ խմում, իսկ ընկերի տանը զցուիլ, այնպէս առատ մի քանի կտոր շաքար էր ձգում, և յետոյ խմում։ Վերջապէս ընկերը նկատում է և ասում, «ընկեր, հէնց է մեր տան շաքարը աւելի քաղցր լինի, քան ձեր տանինը»։

—«Էհ բարեկամ, պատասխանում է նա, ճշմարիտ որ մեր տան ձեռքս չէ զօրում, որ շաքար գցեմ և այնպէս խըմեմ»։

* * *

Մի ժամանակ էլ հիւրանոց չկար մեր քաղաքում և հիւրերն տներում ճանաչների մօտ էին վեր գալիս։ Պատմում են թէ ինչպէս մէկ հիւր մեծ պասին հաց ուտելիս սիրտը բռնի է ուզել և հասկացնելու համար շարունակ հարցրել է արգեօք տանը կճերը (գերանները) բռնի են թէ կաղնի։ Հասկացել են և բռնի բերել։ Այս հիւրը սկսում է 3—5 հատ մի անգամից ուտել։ Հարցնում են՝ «ընկեր, ձեր տեղում մռուլը քանիսն են միասին թաղում»։

«Որ մանր են լինում, հինգը միասին, պատասխանում է սրամիտ հիւրը։

Բայց մի ուրիշ անգամ էլ այս հիւրասէրն է պատահում այդ հիւրի տանը և ընթրիքին մի փոքրիկ հաւ է ուտում։ Միւս անգամ երբ հիւրը կրկին գալիս է հիւրասէրի տունը, շարունակ ամեն մի խօսքից յետոյ ասում է, «Ամա, բէքար (կնքաւոր), էն հաւն է. հէնց էր մի ղըսըր կաւ լինէր»։ Այս այնքան ասում է, որ վերջապէս հիւրատէրն ասում է կնոջը. «Աղջի, մի վեր կաց մի երեք հաւ բռնէ տուր սրան, թէ չէ իւր հաւով հոգիս կառնէ, փորին անկեալը կորցրու»։

* * *

ունէր 5,711 անդամ և ծախել էր 4,549,108 հաց։

Այդ ընկերութեան անդամը պէտք է ա. բանւոր լինի. բ. միանուագ վճարէ 25 սանտիմ, իսկ ընկերութեան օգտից բաժին ստանալիս էլ առաջին անգամը պիտի դուրս գայ 1 ֆրանկ յօգուտ ընկերութեան դրամագլխի. գ. անարատ անուն և ոչ մի անգամ բանւորական կուսակցութեան յանդիմանութեան չարժանանայ։ Անդամ գրուողը ստանում է մի որոշ թուահամարով գրքոյկ և օգտւում է ընկերութեան անդամին տրուած բոլոր իրաւունքներից։ Նախ և առաջ իրաւունք ունի էժան գնով հաց ստանալ։ Ամենայն կիրակի ընկերութեան պաշտօնեան գընում է անդամների տները և նրանց պղնձէ ժետոններ բաժանում (նշան). անդամները փողով այնքան ժետոն են վերցնում, որքան որ իրենց հաշուով մօտաւորապէս շաբաթական հաց հարկաւոր պիտի լինի։ Պաշտօնեան իւր ստացած փողը գրում է առանձին մատեանի մէջ։ Այնուհետև ամենայն օր ընկերութեան կառքերը, որոնց շուն են լծում, հացը տանում են անդամների տները, ուր հացը առնում են և տեղը ժետոն տալիս որպէս փող։ Հացի առուտրից ստացած վաստակը երեք ամիսը մի անգամ հաշւում են և օգուտը բաժանում անդամների մէջ. սակայն զուտ փող չեն տալիս, հապա հատ թղթէ ժետոններ, որոնք նոյնպէս փողի տեղ են անցնում ընկերութեան մագազիններում։ Բացի այդ ընկերութիւնը ստանում է նաև իւր գնած ապրանքից 6°/o զեղջում, որը նոյնպէս թղթէ ժետոններով են հատուցանում։

Ընկերութեան անդամը իրաւունք ունի հիւանդանալու դէպքում ընկերութիւնից օժանդակութիւն ստանալու. նա այդ նպատակով շաբաթական 5 սանտիմ (2 կոպ պակաս) է վճարում, իսկ իւրաքանչիւր ամսի առաջին կիրակին էլ մի ֆրանկ. դրա փոխարէն հիւանդութեան միջոցին իրաւունք ունի ձրիաբար ստանալու դեղօրայք՝ վեց ամիս, իսկ հաց՝ վեց շաբաթ, ամենայն օր վեց հաց. եթէ մեռնի, ընտանիքին 10 ֆր. են տալիս։

Ընկերութիւնն ունի գրադարան, արհեստագիտական դպրոց և խնայողական գանձարան։ Մանուածագործների սենդիկատը ընկերութեանը ընծայաբերեց իւր գրատունը, որ վեց հազար հատոր գիրք ունէր։ Ունի ընկերութիւնը նաև կար ու ձևի երկու դպրոց՝ իւր յատուկ շինութեան մէջ։

Ընկերութիւնը մտածում է էժան գընով ոչ միայն մարմնի սնունդ մատակարարել, այլ և հոգու և մտքի սնունդ։ Այդ նպատակով «Vooruit»-ը առանձին մասնախմբեր է կազմել, ինչպէս՝ դրամատիքական, մարմնամարզական և մի քանի երաժշտական, որոնց մէջ են կանանց և երեխաների երգեցիկ խմբերը։ Ամենայն կիրակի ընկերութեան յատուկ դահլիճում կոնցերտ կամ բալ են սարքում. մուտքը անդամներին ձրի է. անցեալ տարուայ մարտին քաղաքի մեծ թատրոնում ընկերութիւնը իւր անդամների համար հանդիսաւոր ներկայացում էր կազմել. ներկայացրին «Ցանհէյզեր». տեղերի գինը 15—75 սանտիմ էր. ներկայացումից յետոյ Անսէէլէն մի համառօտ դասախօսութիւն արաւ վագների մասին։

Ընկերութեան վարչութիւնը յանձնուած է հինգ հոգու, որոնք հինգ տարին մի անգամ են ընտրւում դեկտեմբերին, բայց անդամների մասնաւոր փոփոխութիւններ կարող են ամենայն տարի լինել։ Վարչութիւնը ինքն է իւր միջից ընտրում կառավարիչ, քարտուղար և գանձապահ։ Կառավարիչը «Vooruit»-ի իսկական պարագլուխն է լինում և ընկերութեան բոլոր գործերը կառավարում։ Այդ պաշտօնը վարում է Անսէէլէն և ստանում փոքրիկ ռոճիկ՝ տարեկան 2,080 ֆրանկ, բայց այն օրից, որ նա միևնոյն ժամանակ պատգամաւորների ժողովի անդամ ընտրուեց Լիէժի կողմից, իւր ռոճկից միայն 280 ֆր. է ստանում, իսկ միւսը ընկերութեան գանձարանին նուիրում. միևնոյն ժամանակ նա իբրև պատգամաւոր 4000 ֆր. ստացած ռոճկից տարեկան 1000 ֆրանկը Լիէժի բանուորների ընկերութեան է նուիրում։

Ընկերութիւնը տարեկան երկու ընդհանուր ժողով է ունենում, ուր հաշիւ է տեսնւում ընկերութեան գործունէութեան մասին։

Պէտք է ասել, որ ընկերութիւնը չը տեսնուած յաջողութիւն ունեցաւ շնորհիւ իւր անձնուէր ղեկավարների և անդամների ջերմ աջակցութեան։ Վերջին տարիներս բանուորների և բանուորական համանման ընկերութիւնների մէջ առանձին շարժում է նկատւում «Vooruit»-ին միանալու։ Եւ արդէն իսկ կան միացողներ. բացի «Band Meyson» ընկերութիւնից, որ 28,166 անդամ ունի և դըրամագլուխը 91,740 ֆրանկի է հասնում «Vooruit-ին միացած են դարձեալ 19 բանուորական սենդիկատներ, որոնց անդամների թիւն ընդհանուր առմամբ հասնում է 21,000 հոգու։

Այսպէսով «Vooruit»-ը մի փոքրիկ, հազիւ նկատելի վտակից դարձաւ ահագին գետ, որ ընդունակ է ամբողջ երկիրը ողողելու։ Ընկերութիւնը ոչ միայն զուտ տնտեսական տեսակէտը է ի նըկատի առնում, այլ և քաղաքական, ուստի և ամրապինդ կազմակերպութիւն ստացած մասնակցում է երկրի քաղաքական կեանքին, մասնակցում ընտրութիւններին։ Այդպիսի մի կազմակերպութեան դէմ հարկաւոր էր միջոցներ գործ դնել. բայց միայն գաղափարի անունով խօսելով կարելի չէր աջողութեան յոյս ունենալ, ուստի «Vooruit»-ի պարագլուխների քաղաքական և սօցիալական հայեացքների հակառակորդներին մնում էր աւելի գործնական միջոցների դիմել։ Եւ նրանք հաստատեցին «Vooruit»-ի կազմութեամբ մի նոր ընկերութիւն «Volksbelang» անունով (ժողովրդի շահը), որ իւր անդամներին նոյն դիւրութիւններն է տալիս, ինչ որ «Vooruit»-ը։ Այդ ընկերութեան շուրջ էլ շատ ընկերութիւններ ու խմբեր հաւաքուեցան. հրատարակեցին իրենց բերան թերթ «Het Volk»-ը (ժողովուրդ) և սկսուեց բանակռիւ ու մրցում։ «Vooruit»-ը զգալով ծանր հանգամանքները մի նոր քայլ էլ արաւ իւր անդամներին իւր շուրջ պահելու համար, և ահա 1897 թ. մայիսի 1-ից թօշակադրամ նշանակեց իւր այն անդամների համար, որոնք 20 տարի ընկերութեան անդամ կը մնան. դրանք 60 տարեկան հասակում ստանալու են տարեկան 120 ֆր. թօշակ. մի պայման է. անդամները բացի 20 տարուայ անընդհատ անդամակցութիւնից պէտք է այդ միջոցին ընկերութեան խանութներից 3000 ֆրանկի ապրանք առած լինին։ Այսպիսի արտօնութիւն ունեցող անդամները դժուար թէ թողնեն «Vooruit»-ը և միանան միւս ընկերութեան։ Սակայն անկասկած է, որ «Volksbelang»-ն էլ իւր կողմից ստիպուած պիտի լինի համանման, գուցէ աւելի խոշոր քայլեր անելու։ Այդ մրցումից օգտուողը բաղդաւորուկ բանուոր դասակարգն է ի հարկէ։

Միհրան.

Այս յարաբերութեան դժուարութիւնն է պատճառ, որ ամեն մի չուչեցի աշխատում է անպատճառ մի տուն շինել տալ իւր համար և ուրիշից կախում կամ տնկէց լինելով տանտիրոջ հետ գնալ գալ չունենալ։ Անհագին գումարներ են ծախսում տներ շինել տալիս, եթէ այդ տները ուզենաս ծախել, հազիւ ծախքի քառորդը կը ստանաս։ Այդպէս շատերն են 20 հազարով շինած տունը 7 հազարի ծախել, որովհետև ոչ մի տոկոս չէ բերում։ «Վասն մեր մեղաց» էլ այժմ քաղաքային խորհուրդն է մեծ մեծ հարկեր դնում, այնպէս որ տուն շինել տուողները չգիտեն թէ երկու չարից որը ընտրեն։ Բայց մտնէք քաղաքը, կը կարծէք թէ այստեղի հարուստների պէս հարուստներ չկան, այստեղի կենդանութեան պէս կենդանութիւն չկայ. կը կարծէք թէ հասարակական կեանքը շատ զարգացած է այստեղ, մեծամեծ խորհուրդներ են կատարւում, հարցեր լուծւում և գործեր իրագործւում։ Բայց հաւատացէք հոտն անգամ չկայ, ամեն տեղ միայն անկեալ կայ, որի արտաքին երևոյթը գեղեցիկ է երևում, ներսը պտրեցէք, անկեալ կը գտնէք իւր ճռճռով ու ճռիկներով։ Մէկը իւր «հաւը ղըըը կաւ» է շինում, միւսը հինգ բոխին մի թիքում է ուտում, ջերորդը՝ ուրիշի տանը գցովի թէյն է սիրում, չորրորդը ձևի համար քեզ իւր տուն է հաւիրում, բայց չէ ուզում որ գնաս, հինգերորդը՝ ահագին քանակութեամբ հիւրեր է կանչում հարսանիքի և շատերին քաղցած ճանապարհ դնում, մտածելով որ գոնէ կէսը չի սպասիլ գիշերուայ ժամի 4-ի հացկերոյթին և շուտ կը գնայ տուն, վեցերորդը հիւր է կանչում միմիայն թուղթ խաղալու համար և այլն և այլն։ Այսպիսի տեղում այլ ևս ինչ յարաբերութիւն, ինչ գնալ՝ գալ և ինչ բարեկամութիւն ու խօսակցութիւն։ Ա...մ են «բարեկամիդ հետ կեր խմիր, առևտուր մի անէլ» բայց կեր խմելն էլ չի լինում. աւելի լաւ ասում են ուրիշները. «Բարեկամիդ հետ կեր խմիր ուրիշի տանը, առևտուր արա ուրիշի փողով»։ Այս մեծ անկեալ է, բայց թագնուած է մեծ երևոյթների տակ և եթէ բացուի, այն ժամանակ այդ մեծ երևոյթները կը փոքրանան և Շուշին ցոյց կը տայ իւր իսկական պատկերը։ Կար ժամակ, երբ պարսից խաների օրով մեծ մեծ մարդիկ խրատում էին. «Դարբազը փոքր շինեցէք, որ խանը փող չառնէ, հարկը չշատացնէ»։ Ցածր դարբազներ էին, որով միայն կռացած էր կարելի լինում անցնել։ Այդ փոխուեց. ազատ ժամանակներ եկան. բէթխուդէքը սկսեցին մեծ մեծ դարբազներ շինել։ Մէկը շինեց, միւսն էլ կարծելով թէ նա մի անկեալ ունի, որ այդպէս շինեց, ինքն էլ շինեց և իրար նայելով կերպարանափոխեցին քաղաքը։ Դարբազներ կան, որոնցով երեք ֆուրգօն իրար վրայ կանցնեն։ Այժմ էլ առած է դարձել մեր քաղաքում. «Մեծ մեծ տներ, դիւզնը շըներ», սակայն ոչ ոք այս առակին չէ հաւատում։

* *
*

Կեանքի փիլիսոփայութիւնը մի ժամանակ այսպէս էր երգւում.

Թէ որ ասեմ—մեր քաղաքում
Սէր չես գտնիլ ու բարեկամ,
Կասես՝ «սուտ է, չեմ հաւատում,
Աչքդ է չար, դու չկամ»։
Բայց ես կասեմ. դու քեզնից զատ
Էլ ոչ ոքի մի հաւատար.
Ում մոտենաս վրադ արատ
Կը կպցնեն անդադար։
Թէ որ ասեմ՝ դու հեռու կաց,
Ուրիշի հետ բան չունիս.
Կասես. «Ծուռ ես, աչքերդ բաց,
Բարի գործել դու պիտիս»։
Բայց ես կասեմ. լաւ է բարին.
Աւաղ, չկայ հասկացող,
Բարույդ փոխան կհասնիս չարին,
Սև կգայ գլխիդ յող։
Թէ որ ասեմ. նպատակ դիր՝
Գործդ հարկիր, խօսքդ մէկ.
Կասես՝ «չխօսուած գործ չի լինիլ
Անխօս գործը ծեք է թեք»։
Բայց ես կասեմ. դու քեզ համար
Գործքն ու խօսքը նուէր բեր.
Իսկ ընդհանուր գործում յամառ
Մի լինիր դու և տարուբեր։
Թէ որ ասեմ՝ բախտը քո մէջ է
Իսկ ապա քո ընտանիքում.
Կասես՝ «ինչ բախտ որ անվէճ է
Ցեխ ընկած մի անկիւնում»։
Բայց ես կասեմ. ընկեր, մի կողմ
Կաց մեր աշխարհի ադմկից.
Միշտ ճանաչէ միայն քո տոհմ,
Քեզ բարեկամ քո կողակից։
Ի՞նչ են մարդիկ մեծ մաքերով,
Ի՞նչ աշխարհի տուր ու դմփոց,
Ոչինչ. խաղաղ է աշխարհածով,
Ջուր և ի ջուր կրակ ու բոց։
Մեծ գործերը քեզ չեն տուած,
Զունիս շնորհ դու վերնիտուր,
Թէ կարենաս գտնել քո հաց
Ձուտ կսպառես քո կեանքիդ հուր։
Դու քո ուղիղ գնա խաղաղ,
Եւ մեծերին գլուխ խոնարհիր.
Այդ է կեանքիդ համեմն ու աղ,
Քեզ և մեծին լաւ ճանաչիր։

Ելիկայ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍԱԼԻԱՆ 22 փետրուարի.—Մօտիկ անցեալում Սալիանի հայերի համար Սեպհական քահանայ և եկեղեցի ունենալու խնդիրը բարձրացրած ժամանակ, գըտնուեցան մարդիկ՝ որ, նպաստելու և գործը քաջալերելու փոխանակ, սկսեցին զանազան անտեղի առարկութիւններով՝ սեպհական քահանան և եկեղեցին Սալիանի հայերի համար լրագրի էջերում անյարմար և աւելորդ հրատարակել։ Բախտաւորապէս այդ հակառակութիւնները արձագանք չգտան Սալիանի բանիմաց հայերի մէջ, որոնց թախանձանքը ազգիս Վեհափառ Հայրապետը յարգելով պատուիրեց Էջմիածնի Սինոդին տնօրինել և Ջաւադ աւանից սկսած մինչև Կասպից ծովի եզրի ձկնորսարանները, որոնց անունները մի առ մի իւր տեղում պիտի յիշենք, մի հայկական ծուխ հաստատել և այդ ծխի վրայ քահանայ ձեռնադրել նոյն ժողովրդեան միաբանութեամբ ընտրուած քահանայացուին։ Ահա երրորդ տարին է, որ Սալիանի հայ ծխականներն ապահովուած են սեպհական ծխատէրով, և այդքան ժամանակուայ ցոյց տուած փորձերի նկատումով մի կարճառօտ հաշիւ ենք ներկայացնում պատուական «Նոր-Դար»ին, որպէսզի գրանով պարզաբանուի թէ՝ ինչ է Սալիանի ծխատիրոջ պարտականութիւնը, ինչեր են այդ քահանայից պահանջւում, և թէ որքան են իրականութեան համաձայնում արտաքուստ հակառակը պնդողների ասածներին, որոնք տարեկան երեք անգամ, այն էլ 15 օրով եկած քահանայի այցելութիւնը Սալիանի և նրա գաւառի բոլոր ձկնորսների համար բաւականացուցիչ համարեցին և որոնց ասած եկուոր քահանան 15 օրում պիտի այցելէր Ջաւադից սկսած մինչև Կասպից ծովը 120 վերստ տարածութեան վրայ սփռուած հայերին և նրանց հոգևորապէս մխիթարէր։ Այդպիսի բարի խորհրդի շնորհիւ էլ երևի Սալիանի հայոց ծխականների նորածիններից և հիւանդներից մեռնողների համար մկրտութիւնը, սուրբ հաղորդութիւնը, և քրիստոնէական օրինակատարութեամբ թաղումը կամ հարկաւոր չէր և կամ այդ վերջինները կարող էին սպասել իրենց համար ողորմածաբար արտօնուած 15 օրերին։

Սալիանի ծխատէրը, բացի գիւղաքաղաքի և նրան կից գտնուող բազդանովսկի ձկնորսարանի հարիւրաչափ երկսեռ հայերին հովուելուց, Սալիանից մինչև Ջաւադ 85 և Ջաւադից մինչև Կասպից ծովը 120 վերստ երկարութիւն անելով ժամասացութիւններ և քրիստոնէական օրինակատարութիւններ պիտի անի Ջաւադ, Զուբովսկի, Փիրաթաման, Ջանգան, Նիկօլայեվսկի, Ալ-Ղոշա, Նորաշէն, Բոժիա-պրոմիսլ, Բանկ, Զիւզոստի-Ղոլթուղ, Կուրինսկի ձկնորսարաններում, և երկաթուղու կայարան Աղճակաբուլում բնակուած 400 աչափ երկսեռ հայերի համար, որոնցից 10 գաղութներին պիտի այցելի տարեկան 3 անգամ և իւրաքանչիւր անգամ ամեն մի գաղութում առ նուազը 4 օր պիտի մնայ, իսկ երկուսին, որոնք են բանկը և Զիւզօստի-Ղոլթուղը, 4 անգամ և վերջիններումս իւրաքանչիւր անգամ ոչ պակաս մի մի շաբաթ պիտի մնայ, վասն զի բոլոր ձկնորսարանների թւում բանկը և Զիւզօստի-Ղօլթուղը գլխաւոր և բազմահայ կեդրոն են կազմում։ Այսպիսով 12 ամիս կազմող մի տարուց 10 գաղութներին ընկնում է 4 ամիս և Բանկին ու Զիւզոստի-Ղոլթուղին 2 ամիս։ Իսկ մնացած 6 ամիսներից էլ՝ Զրօրհնեաց և Զատկական երկու տնօրհնեաց համար 1 ամիս և պատահաբար բոլոր գաղութներում ծնուածներին մկրտելու, հիւանդներին հաղորդելու և մեռածներին թաղելու համար առ նուազը 1 ամիս։ Նա և, այստեղ տակաւին հայկական եկեղեցի չլինելու պատճառով, քահանան պատարագելու համար տարեկան երեք անգամ Բագու գնալ գալու ժամանակուայ համար էլ 1 ամիս դուրս բերելով՝ այնուհետև գիւղաքաղաքի և Բազդանովսկու ժողովրդի համար մնում է 3 ամիս միայն։

Ուրեմն եթէ արտաքուստ առաջարկուած խորհրդի շնորհիւ, Սալիանի հայոց ծուխը եկուոր քահանայի խնամատարութեան ենթարկուելու դժբախտութեանը հանդիպած լինէր, այդ դիպուածում վերջին 3 ամսից էլ գիւղաքաղաքի և Բազդանովսկու ժողովրդի համար դուրս գանք գէթ մի ամիս և պատարագելու համար Բագու գնալ-գալն էլ չհաշուենք, այնուհետև պիտի գանք այն եզրակացութեան, որ մեր սեպհական քահանայի 9 ամիսներում ներութեամբ կատարածները, տարեկան 3 անգամով եկուոր քահանան պիտի հեշտութեամբ կատարէր 45 օրում և ըստ ամենայնի գոհացնէր և մխիթարէր ամենին։

Սալիանի ծխական հայ ժողովուրդը իւր քահանայից փող ժողովելու համար տնօրհնէք չէ միայն ակնածում, այլ թէ շաբաթներով ժամասացութիւններ, քարոզաբանութիւններ, և իրենց նորածիններից ու հիւանդներից մեռնողներին էլ՝ առանց մկրտութեան, առանց սուրբ հաղորդութեան և առանց քրիստոնէական օրինակատարութեան գերեզման չյուղարկաւորուելն էլ է պահանջում, մանաւանդ որ տարէց տարի հայերի թիւը այս կողմերում աւելանում է։

Անցեալ 1897 թ. տարուանից սահմանուած է, որ Ջրօրհնեաց և Զատկական հանդիսաւոր տօները քահանան հերթապահութեամբ կատարի Սալիանում և Բանկում, այսինքն՝ մի Ջրօրհնեաց հանդէս Սալիանում և Զատկականը Բանկում, և մի ջրօրհնեաց հանդէսը Բանկում և Զատկականը Սալիանում, որի համաձայն ներկայ տարուայ Ջրօրհնեաց հանդէսը կատարուեցաւ Բանկում և Զատկականը կըկատարուի Սալիանում։

Ց. Իսրայէլեան.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԹԻՒՐՔԻԱ.—Այս օրերս տեղեկութիւն էր ստացուած, թէ Կ. Պոլսի շրջակայքում գտնուած Օրթաքէօյ գիւղում մահմեդականները սրբապղծել են յունաց գերեզմանատունը և թէ այդ առթիւ ռուսաց կառավարութիւնը բողոք է յայտնել Դրանը։ Այժմ այդ առթիւ «Nord»-ը գրում է.

«Որովհետև Օրթաքէօյի յունաց գերեզմանատան մէջ թուրքերը, գիւղացիներ ու զինուորներ, սրբապղծել էին մի քանի գերեզման, այդ պատճառով Ռուսիան որ չէր կարող անտարբեր գտնուել դէպի այդ աւազակային ու սրբապիղծ վարմունքը, Դրանը բողոք յայտնեց և գոհացում պահանջեց։ Այդ գոհացումը պիտի տրուէր կարելոյն չափ հանդիսաւոր ձևով սուլթանի թիկնապահը պէտք է գնար յունաց պատրիարքարան և իւր պետի կողմից ցաւ պիտի յայտնէր այդ դէպքի առթիւ և պիտի յայտարարէր, որ յանցաւորներն արժանի պատիժը կըկրեն։ Միևնոյն ժամանակ թուրք կանոնաւոր զօրքերի մի վաշտի պիտի հրամայուէր զինուորական պատիւ տալ յունաց այն քահանային, որը կորհնի գերեզմանատունը։ Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ նիւթական բոլոր վնասներն էլ պէտք է ուղղուեն թուրք կառավարութեան հաշուին»։

Կարծում են, որ այդ պահանջները կատարուած են, որովհետև ռուսաց դեսպան պ. Զինովիեն այս օրերս ունկնդրութեան է ընդունուած սուլթանի մօտ, որի ժամանակ նրան շնորհուած է շքանշաններով զարդարուած Օսմանիէ շքանշանը։

ՉԻՆԱՍՏԱՆ.—«Temps»-ը, Շանքհայի «Merera» լրագրից քաղելով հաղորդում է, թէ Նանկինի, Խու-Քուանի և Խու-Նանի փոխարքաներն իրար միջև դաշնագիր են հաստատել, որի զօրութեամբ նրանք կամենում են Եան-ցէ-քիանգի ամբողջ հովիտը կառավարել, առանց ուշադրութեան առնելու կայսրի հրամանները։ Այդ երեք դաշնակիցները վճռել են այլ ևս թոյլ չտալ, որ կայսրը միջամտի կեդրոնական և ։արևմտեան գաւառների կառավարութեան գործերին։

Չինաց մամուլն երեք փոխարքաների այս վճիռը հաւասարազօր է համարում ապստամբութեան, որը կարող է ազդանշան լինել Չինաստանի բաժանման։ Եւ որովհետև Եան-ցէ-քիանգի հովտի վըրայ անգլիացիներն աչք ունին, այդ պատճառով կարծում են, թէ փոխարքաներն իրենց վճռով ցանկութիւն ունին ապահովել չինաց կայսրութեան այդ մասի անկախութիւնը։

ԿՐԵՏԷ.—Օտարերկրեայ մամուլի մէջ Կրետէի ընդհանուր-նահանգապետի պաշտօնի համար լոյս տեսան զանազան թեկնածուների անուններ, ինչպէս օրինակ Չերնագորեայի իշխանի և Կամպհեններ փաշայի անունները։ «Nord»-ն այդ առթիւ ասում է. «Ռուսիան չի հրաժարուել արքայազն Գէորգի թեկնածութիւնից, և հիմք չկայ ՝կարծելու, որ նա կարող լինի ընդունել ուրիշի թեկնածութիւնը, բացի իւր առաջարկածից։ Ուրեմն այն բոլոր լուրերն ու պատմութիւնները, թէ ռուսաց կայսերական կառավարութիւնն ընդունել է որևէ պետութեան առաջարկած այս կամ այն անձի թեկնածութիւնը, ոչ մի հիմք չունին»։

—«Հաւասի գործ.»-ը Կանէից, մարտի 2-ից (Ն. Տ.) հեռագրում է. «Կրետէի գիւղացիները հրացանաձգութեան ենթարկեցին թրքական մի նաւ, որ գընում էր նոյն ուղղութեամբ ու տանում էր ամբաձիգ զօրքի չորս թուրք զինուոր և երկու նաւաստի։ Ֆնդապետ Չերմօյգը մարդիկ ղրկեց նաւը գտնելու, բայց ցարդ չի գտնուած։ Կարծում են, որ կրետացիներն են բռնել»։

ՖՐԱՆՍԻԱ.—Կուսակցութիւնները ֆրանսիայում արդէն սկսել են իրենց ագիտացիան ՝պարլամենտական առաջիկայ ընտրութիւնների համար, որոնք տեղի են ունենալու ապրիլի վերջերին կամ մայիսի սկզբներին։ Պարլամենտական արմատական կուսակցութեան՝ մինիստրների խորհրդի նախկին նախագահ Բուրժուայի պատուին այս օրերս Բէլֆորում սարքած բանկետի ժամանակ վերջինս մի ճառ խօսեց պարլամենտական առաջիկայ ընտրութիւնների առթիւ։ Մատնանիշ լինելով այն հանգամանքի վրայ, թէ որքան ծանր է դրութիւնը և հետևաբար պէտք է զգոյշ լինել, Բուրժուան շարունակեց. «Չորս տարի սրանից առաջ աջակողմեան կուսակցութիւնը յաղթուեց։ Ընտրողները պատգամաւորների ժողովն ուղարկեցին մի մեծամասնութիւն, որին նրանք տրամադիր էին համարում հեռացնելու արգելքները և մտցնելու անհրաժեշտ ռեֆորմները։ Ըստ երևոյթին հողը մաքրուած էր և ռեֆորմների օգնութեամբ կարելի պիտի լինէր հնձել այնքան երկար սպասուած բերքը։ Մինչդեռ այս չորս տարին անցնելուց յետոյ մեր առաջն է դրուած ոչ թէ ռեֆորմների խնդիրը, այլ նոյն իսկ հասարակապետութեան գոյութեան խնդիրը։ Ներկայումս գործն արդէն ռեֆորմների մասին չէ, այլ անցեալից մեզ աւանդուած ժառանգութեան պաշտպանութեան մասին. ռամկավառական Ֆրանսիայում ստիպուած ենք կռուելու այն բանի դէմ, որ ժողովրդի գերիշխանութեանը փոխարինել է պապի և միահեծան իշխանութիւնը... Հասարակապետական կուսակցութիւնը բաժան բաժան է եղած, և ամեն ոք հարց է տալիս իրեն՝ թէ ինչ է լինելու արդեօք և բարոյական սնանկութեան չի հասնիլ արդեօք ռամկավարութիւնը... Վստահութեան զգացմանց փոխարէն տիրում է կասկածի հոգին»։

Դարձեալ բէլֆորում 1,200 հոգուց բաղկացած մի ուրիշ միտինգում բուրժուան մի ուրիշ ճառ խօսելով ասաց. «Արմատականներիս ծրագիրը պարզ է։ Մենք կամենում ենք, որ աշխարհիկ պետութիւնը յետ մղի կղերականութեանը, և մեր երկրում ՝չենք թոյլ տալիս ոչ մի արտաքին ազդեցութիւն, որտեղից էլ գալու լինի այդ։ Մենք հաւասարապէս չենք թոյլ տալիս ոչ անգլիական արքայի և ոչ Հռոմի պապի միջամտութիւնը։ Երբէք մենք չենք համաձայնիլ, որ օտարերկրեայ իշխանութիւնը կարողանայ դասեր տալ մի քաղաքականութեան վերաբերմամբ, որին Ֆրանսիան պէտք է հետևի»։

Բուրժուան իւր ճառը վերջացրեց հետևեալ խօսքերով. «Մենք հասարակապետութեան թեկնածուները կըլինենք»։

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 մարտի.—Մարտի 1-ին, Կայսր Ալէքսանդր II-ի մահուան տարելիցի օրը, Պետրոպաւլովսկի տաճարում պատարագ մատուցուեց և գերեզմանի վրայ հոգեհանգիստ կատարուեց։ Ներկայ էին Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնան և Կայսերական Տան բոլոր անդամները։

ՍՈՖԻԱ.—Ի Տէր հանգուցեալ Ազատաբար-Կայսրի համար միտրապոլիտը հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատարեց մայր տաճարում

Նահանգական դատարանում սկսուեց «Նարոդնիա Պրաւա» լրագրի դէմ Կամբովի յարուցած գործի քննութիւնը։ «Նարոդնիա Պրաւա» լրագրի պաշտպանը պահանջում էր, որ ներկայացուին մինիստրութեան հաշիւները և կանչեն ըսթոփլով և մինիստր Նաչևիչ վկաներին։ Դատարանը մերժեց այդ պահանջները։ Պրոկուրորը սպասում է երեքշաբթի։

ՈՒԱՇԻՒԳՏՈՆ.—Սպանիական նոր դեսպանը և դեսպանատան անդամները Սպիտակ տանն էին, ուր Շերմանը ներկայացրեց նրանց Մակ-Կինլէին։ Դեսպանի ճառը և նախագահի պատասխանը խիստ սրտագին էին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. — Երկրորդ փոխառութեան տոմսերի 64-րդ վիճակահանութիւնը. երկուհարիւր հազար—2260/34. hօթանասունհինգ հազար—886/6. քա-

ռասուն հազար — 18918/40. քսանհինգ հազար — 7876/21. տասն հազար — 6096/33, 11851/20, 8560/27. ութ հազար —9648/29, 12957/32, 8373/38, 12598/1, 17433/31. հինգ հազար—370/39, 13256/13, 12531/18, 7305/10, 12005/23, 15202/43, 15354/17, 4561/1. հազար րուբլի—18901/11, 19185/50, 9738/45, 15330/48, 13619/12, 14526/47, 4261/4, 14337/23, 16044/12, 542/31, 13714/35, 3033/10, 15355/49, 5663/32, 18139/47, 3746/42, 9229/7, 15388/5, 11858/23, 5291/11:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝

ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԿԱՆԱՆՑ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԾՆՆԴԱԲԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՈՎ

(Սոլոլակ, Սադովայա փողոց, № 64)

(սեպհական տուն)

Հեռախօս № 230

Երթևեկ հիւանդների ընդհանուր ընդունելութիւնն երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը՝ ժամը 2—4 ցերեկը. վճարը հիւանդների կարողութեան համեմատ, մասնաւոր ընդունելութիւն՝ ամենայն օր՝ ժամը 8—10 առաւօտեան—վճարը 2 ր.: Դիշերօթիկ հիւանդներ և ծննդաբեր կանայք ընդունւում են գիշերուայ և օրուայ ամեն ժամանակ, բայց այդ մասին առաջուց տեղեկութիւն պիտի տրուի. վճարը որոշնում է ըստ դասակարգերի: Չունեորները ձրի են: Գինեկոլոգիայի բաժանմունք ընմտնողները վճարում—են 1 ր. 50 կ. մինչև 8 ր. մի օրուգիշերուա-համար. ծննդաբերական բաժանմունքը մտնողները—1 ր. մինչև 5 ր. մի օրուգիշերուայ համար: Երկունքից ազատելը 10 ր. մինչև 50 ր.: Անդամահատութիւնը ըստ համաձայնութեան: Երթևեկ բոլոր հիւանդները դեղեր և նիւթեր ստանում են ընդունելութեան ժամանակ ձրի: Չունեորների համար 1-ական մահճակալ է դրուած խիրաքանչիւր բաժանմունքում, ուր տեղաւորւում են նրանք առանց և նրա պ. պ. ընկերների առաջարկութեամբ ձրի:

Հիւանդանոցի տէր և տեսուչ

Մ. ՄԿՐՏՉԵԱՆ.

—

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

—

Մարդատար գնացքը № 1 (ուղղակի. Բագուից Թիֆլիս մեկնում է առաւ. 8 ժ. 30 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բաթում առ. 9 ժ. 15 ր., հասնում է Բաթում 8 ժ. 28 ր.

Մարդատար գնացքը № 3 (որ փոխւում է Թիֆլիսում) Բագուից Թիֆլիս մեկնում է գիշ. 12 ժ. 6 ր., հասնում է Թիֆլիս եր. 7 ժ. 10 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բաթում եր. 7 ժ. 55 ր. հասնում է Բաթում առ. 8. ժ. 28 ր.:

Մարդատար գնացքը № 2 (ուղղակի) Բաթումից Թիֆլիս մեկնում է առ 8. ժ. 15 ր., հասնում է Թիֆլիս եր. 8 ժ. 34 ր. մեկնում է Թիֆլիսից Բագու առ. 11 ժ., հասնում է Բագու առ. 6 ժ.:

№ 7 գնացքը Թիֆլիսից Միխայլովո մեկնում է օրուայ 3 ժ., հասնում է Միխայլովո եր. 6 ժ. 32 ր.

№ 8 գնացքը Միխայլովից Թիֆլիս մեկնում է գիշ. 3 ժ. 45 ր., հասնում է Թիֆլիս առ. 7 ժ. 30 ր.

—

ՌԱԶՄԱՎԻՐԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀ

1897 թ. նոյեմ. 1-ից մինչև 1898 թ. մայիսի 1

Թիֆլիսից հինգ տեղ ունեցող կառքը մեկնում է առ. 8 ժ., գիշերում է Մլէթում և հասնում է Վլադիկավկազ միւս օրը եր. 7 ժ.: Վեց տեղ ունեցող կառքը (առանց գիշերելու) մեկնում է օրուայ 3 ժ. և հասնում է Վլադիկաւազ միւս օրը, եր. 5 ժ. 35 ր.

Վլադիկաւկազից հինգ տեղ ունեցող կառքը մեկնում է առ. 8 ժ. գիշերում է Գուդաուրում և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը 8 ժ. 15 ր.: Վեց տեղ ունեցող կառքը (առանց գիշերելու) մեկնում է եր. 7 ժ. և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր.8 ժ. 30 ր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

LA SAISON

Journal illustré des Dames

Deux éditions bi-mensuelles.

Sans crainte d'étre démenti on peut affirmer que „La Saison" tient le premier rang parmi les journaux de mode. La perfection de ses dessins, donnant à ses abonnés la mode nouvelle, distinquée, éléqante et simple en fait le quide de toutes les bonnes maisons de couture. De plus „La Saison" contíent un nombre considérable, dans chaque numéro, de fantaisies de toillette, d'objets de lingerie et d'ouvrages des dames, qui la rendent unique en son genre. Ces ouvrages, absolument artistiques, sont, soit des créations nouvelles, soit des reconstitutions des pièces anciennes des musées. Les modistes trouvent également dans cet excellent journal de ravissants modèles de chapeaux et les mères de famille des costumes charmants, variés, et en grande quantité pour leurs enfants de tout age. A l'aide de „La Saison" chaque dame peut exécuter tous ces objets

a moitiéprix

En résumé, cette publication hors ligne contient a peu près 2000 dessins des toilettes, costumes des dames et d'enfants etc., 400 dessins d'ouvrages et 12 panoramas coloriеs des Modes par an. Le supplément paraissant chaque mois donne par an 250 patrons en grandeur naturelle. L'édition de luxe, avec les mêmes éléments que la précédente, donne en outre 36 belles gravures coloriées, dues aux artistes les plus distingués.

Tous ces avantages font de „La Saison" une publication absolument hors pair, indispensable à toutes les femmes. Du reste, trente années de succès ininterrompu, le nombre de lectrices croissant d'un jour à l'autre et la circulations dens tous les pays du monde, en 12 langues différentes sont le plus bel éloge qu' on en puisse faire.

Afin de prouver que, malgré la modicité du qrix „La Saison" fournit plus de modèles qu'aucun des journaux du même genre il est envoyé gratis et franco nn numéro spécimen à toute personne qui en fait la demande par lettre affranchie.

Prix d'abonnement: Èdition simple: Trois mois fr. 1.60.

ÉDITION DE LUXE:

Trois mois fr. 3.75.

On s'abonne chez tous les eilbraires et aux bureaux de poste.

10—5

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ

Աւարտել եմ Տիկ. Դեմենտիևայի կար ու ձևի դպրոցը ԱՏԵՍՏԱՏՈՎ, և ցանկանում եմ ունենալ աշակերտուհիներ: Ուսուցման շրջանը արժէ միմիայն 15 ՌՈՒԲԼԻ: Հասցէն Զուղուրէթ, Վօրոպոդեօմսկայա փողոց. տուն Սաքիլէկովի № 15

20—12

Լոյս տեսաւ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆՑԻ

„ԱՄՈՒՐԻՆ"

Երգիծաբանական դրուածք

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊ.

Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին կամ հեղինակին՝ Тифлисъ, Чавчавадзевская № 25 а

(884 5-5

ԱՄԵՆԱՅԱՅՏՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ

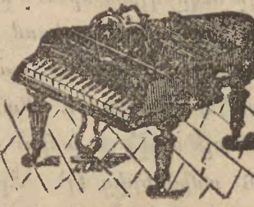

ՌՕՅԱԼՆԵ

ՓԻԱՆԻՆՕՆԵՐ

Փիսհարմոնիումներ, ջութակներ կիթառներ, ֆլէյտներ, կլառնետներ, ձայնակաղեր, լարեր և այլն և այլն

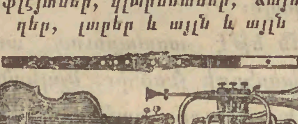

Բոլոր տեսակ գործիների համար գինը կարելի է վճարել մաս առ մաս.

ՆՈՐ-ՊՐԷՅՍԿԻՐ ԱՆՏՆԵՐԸ

ՈՒՂԱՐԿՒՈՒՄ ԵՆ ՁՐԻ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆՆԵՐԻ ԵՒ ՁԱՅՆԱԽԱՁԵՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ

ԴԵՊՕ

Բ. Մ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ

МУЗЫКАЛЬНОЕ ДЕПО

Б. М. МИРИМАНЯНЪ

ТИФЛИСЪ, ДВОРЦОВАЯ

36—36

Լոյս տեսաւ

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆՑԻ

ՍԱՆԹՕ

(Հայ բաշանների կեանքից)

ԳԻՆՆ Է 30 ԿՈՊ.

Ծախվում է բացառապէս կենդրոնական գրավաճառանոցում: 5—4

! ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾՈՒՄՆԵՐԻՑ !

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ՄՈՍԿՈՒՈՐԿԻ ԾՈԹՐԻՆԻ

ՕՃԱՌ

ԴԵՂԱԳՈՐԾ

Գ. Ֆ. ԻՒՐԳԵՆՍԻ

Ոչնչացնում է մաները, արևից այրուածքը, դեղին բծերը, եւանդները, բշտիկները և պաշտպանում է ռեւլութ քամինելու դէմ: Առաջարկւում է որպէս արդուզարդի անհրաժեշտ բարձր որակութեան օճառ:

Մի կտորի գինը 50 կ., $^1/_2$ կտորինը 30 կ. Վաճառւում է բոլոր ամենալաւ դեղատներում և գեղարանային խանութներում

Գլխաւոր պահեստը բոլոր Ռուսիայի համար՝ Դ. Ֆ. Իւրգենսի մօտ, Մոսկուայում: Դեպոն Թիֆլիսում դեղարանային ապրանքների առևտրի ընկերութեան, Ծուբինովի, պ. պ. Պօլադի, և Աղմուրովի դեղատներում:

(М.) 6751 24—1

Ա. Ի. ՊԵՏՐՈՎԻ

ՏՊԱՐԱՆԸ

(Թիֆլիս, Գոլովինսկի պրոսպեկտ, տուն № 12)

յայտարարում որ է, ստացուած են նոր բազմատեսակ տառեր, զանազան պոլիտիպաժներ հարսանիքների, երեկոյթների, հրաւիրաթղթերի. ճաշկերոյթների, խորտկացուցակների համար և այլն: Տպագրում է ամեն տեսակ բլանկներ և գրքեր արքունական և մասնաւոր հաստատութիւնների համար առևտրական գրքեր, հաշիվներ, ծրարների մակագրութիւններ և այլն, այլ և հաշտարար դատարանների համար կոչնագրեր տեղական բոլոր լեզուներով, արձանագրութիւններ, անդորրագրերի մատեաններ և այլն: Բրօշիւրներ և գրքեր ռուսերէն, հայերէն, վրացերէն և օտար լեզուներով: Բացի դրանից տպարանում կան մեծ քանակութեամբ բազմազան տառեր աֆիշների, յայտարարութիւնների և ուրիշ ծանուցումների համար:

Ռուսերէն, հայերէն և վրացերէն այցետոմսերը սկսած 1 րուբլուց 100 հատի համար գեղեցիկ թղթի վրայ: 10—8

ՍԱՐԱՏՈՎԻ ՍԱՐՊԻՆԿԱՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԲԱԶՄԱՏԵՍԱԿ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նմուշներ՝ այլրոմն ուղարկւում է պոստային 40 կ. մարկերով:

Առևտրական տուն ԱՆԴՐԷՅ ՍՏԵՊԱՆՈՎ և ՈՐԴԻ

Саратовъ, Бикольская, противъ музея.

Հեռագիրները—Саратовъ Андрѣю, Степанову.

(М.)123039 5—5

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՐԱՖՖԻԻ

„ՍԱՄՈՒԷԼ"

Ա. Բ. Գ. գիրք հեղինակի վերջին պատկերով գինն է 3 ր. 50 կ. «Դաւիթ-Բէկ» և «Կայծեր» Բ. լիակատար հատորի բաժանորդագրութիւնը շարունակւում է:

Երկու գրքի բաժանորդագինն է 5 րուբ.:

Ցրչեալ երկերը լոյս պիտի տեսնեն ներկայ տարուայ ընթացքում:

Ցանկացողները թէ «Սամուէլ»-ի և թէ Րաֆֆիի միւս երկերի համար կարող են դիմել

Тифлисъ, Аршаку Меликъ-Акопянъ (Раффи).

(888) 10—2

ՆՈՅՀՈՒԶԵՆԻ (F. NEUHUSE.) ԲԻԼԼԻԱՐԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Հասցէն՝ erlin S. W. Kommandantenstrasse 77/79 I.

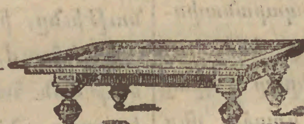

(Վերոլինէն) հիմնուած 1860-ին — 23 — մրցամեդալներ

Բիլլիարդների ամեն տեսակը եւ բիլլիարդների պարագաները Կերկատի շրջանակներով պատրաստուած Հուգօ Կերկատի երեկի բիլլիարդի-չամպիօնից: Սեղան Բիլլիարդներ, որ մի քանի վայրկեանում փոխուում է ճաշի սեղանի: Արդէն 3000 հատից աւելի ծախուած է: Չէօ-ղը Բարաք, Մէտէօրիեալ, խաղի-սեղան, «Կամուս»: Պրասպեկտը և ցուցակագիրը ձրի: Ներկայացուցիչ՝ Ռայմօն և Ջայլէրգ Օդեսսայում, Ռիշելեւնեայա 30, սեպհ. տուն:

2892 (М.) 3—3

ԾԽԽՈՏԻ ՍԵՐՄԵՐ

Ստացուած են Թիւրքիայի յայտնի ֆիրմաներից մեծ քանակութեամբ չիբուխի ամենաընտիր սերմեր և ծախւում են Եղ. Սողոմոնեանցների մօտ Թիֆլիսում և Շուշի:

Պատուէրներն ուղղել՝ Тифлисъ, Николаевская площ. собственный домъ № 13 և Шушу контору Бр. Согомоновыхъ.

(891) 6—1